

$$d_{f2} = z_2 m - 2,5m = 18 \cdot 0,8 - 2,5 \cdot 0,8 = 12,4 \text{ мм},$$

що дозволяє розташувати на ньому деталі, що будуть оброблятися.

На цьому кінематичний синтез механізму AI завершено.

Висновки

1. Розроблено умови, що дозволяють отримати планетарний простий механізм AI, в якому сателіти роблять цілу кількість обертів на один оберт водила.
2. Розроблено послідовність кінематичного синтезу таких механізмів для подальшого використання у технологічних процесах отримання вакуумно-дугових покриттів.
3. Заплановано у подальшому проведення силового розрахунку і розрахунку на міцність.
4. Необхідно розробити способи використання поверхні центрального колеса у технологічних цілях.

Перелік посилань

1. Sysoiev, I. System for measurement the product surface temperature for vacuum-arc coatings [Text] / I. Sysoiev, Y. Shyrokyi, K. Fesenko // Problems of Atomic Science and Technology. - 2025. - №2(156). – P. 171-176.
2. Усік, В. В. Курс теорії механізмів і машин [Текст] : навч. посіб. / В. В. Усік, В. О. Меньшиков. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2019. – 320 с.
3. Ткаченко, В. А. Планетарні механізми (оптимальне проєктування) [Текст] / В. А. Ткаченко. - Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2003. – 446 с.

КІНЕМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ КОЛІСНО-КРОКУЮЧОГО РУШІЯ ПЕРСПЕКТИВНОГО ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КАМ'ЯНИСТИХ ПЛАНЕТ ТА СУПУТНИКІВ

О. Ю. Кладова, А. С. Сорока

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

В сучасних умовах є актуальним створення транспортних засобів, що мають можливість переміщатися по перетятій місцевості, переміщуючи вантажі і, навіть, пасажирів. Розробка таких засобів може базуватися на рішеннях, що було запропоновано для планетоходів [1]. У роботі описана кінематична схема перспективного колісно-крокуючого рушія для ровера, призначеного для пересування по нерівній або сипкій поверхні, який поєднує переваги традиційного колісного руху з можливістю реалізації крокового механізму для подолання складного рельєфу, зменшення пробуксовки та підвищення прохідності (рис. 1).

Запропонована структура може бути використана як основа для дослідження кам'янистих планет та супутників, а в земних умовах – для створення

мобільних роботів нового покоління, зокрема для дослідницьких або рятувальних місій.

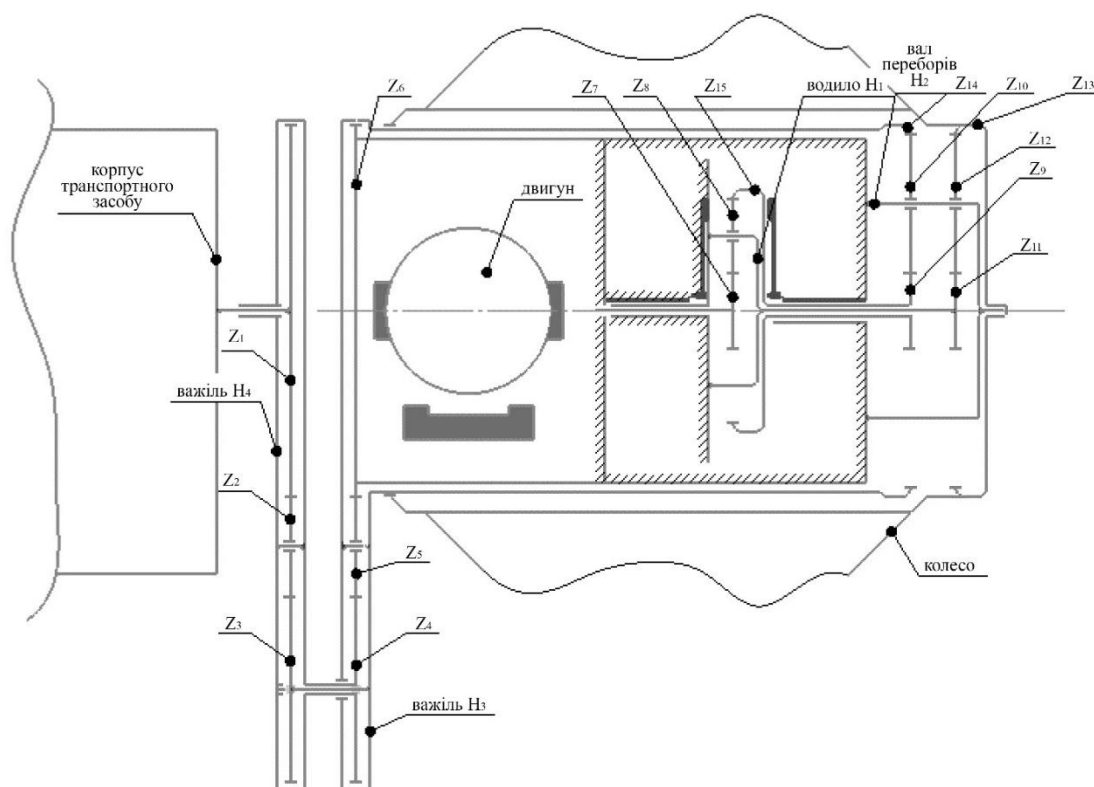

Рис. 1 – Кінематична схема колісно-крокуючого рушія

Виконано дослідження кінематики механізму, який має забезпечувати три режими:

- 1 колісний – коли важелі Н4 і Н3 нерухомі один відносно іншого, вся потужність двигуна передається на колесо;
- 2 крокуючий – коли обертання колеса не відбувається, вся потужність двигуна витрачається на виніс корпусу транспортного засобу вперед;
- 3 колісно-крокуючий – коли потужність двигуна розподіляється між колесом і важелями Н4, Н3, відбувається виніс колеса вперед при нерухомому корпусі.

Для забезпечення розподілу потужності двигуна між двома користувачами (колесо і важільна система) використовується диференціальний механізм $D.\overline{A\Gamma}$, що складається з сонячної шестерні z_7 , сателіта z_8 , коронного колеса z_{15} і водила H_1 .

Гальма дозволяють зупиняти або рух водила H_1 (ліве гальмо), або рух коронного колеса z_{15} (праве гальмо).

Колісний режим. При зупиненому правим гальмом колесі z_{15} диференціальний механізм $D.\overline{A\Gamma}$ перетворюється на планетарний простий. Рух від сонячної шестерні z_7 передається на водило H_1 , далі на колесо z_{11} , що жорстко пов'язано з водилом H_1 , і через перебори z_{12} на колесо z_{13} , що жорстко з'єднано з колесом.

Реалізується колісний режим. Структурна формула механізму в такому випадку $\overline{AI} - (\overline{AI})$.

Передатне відношення механізму в колісному режимі:

$$u_{7,13} = u_{7H_1}^{(15)} u_{11,13} = \left(1 + \frac{z_{15}}{z_7}\right) \left(-\frac{z_{13}}{z_{11}}\right). \quad (1)$$

Відповідно до [2] $u_{7H_1}^{(15)}$ змінюється в інтервалі [2,4; 14], відповідно $u_{11,13}$ в інтервалі [-13; -1,4]. Модулі, кількість сателітів k і переборів k_n визначаються з умов міцності [3]. Розміри механізму обмежено розмірами корпусу двигуна.

Оскільки передатне відношення від'ємне, обертання колеса відбувається у напрямку, протилежному до напрямку обертання валу двигуна.

Крокуючий режим (виніс корпусу вперед). При зупиненому лівим гальмом водилі H_1 на колесо рух не передається, а диференціальний механізм $D.\overline{AI}$ перетворюється на рядовий з переборами. Рух від сонячної шестерні z_7 передається на колесо z_{15} , далі на колесо z_9 , що жорстко пов'язано з колесом z_{15} , і через перебори z_{10} на колесо z_{14} , що жорстко з'єднано з корпусом двигуна-важелем H_3 . Через важіль H_3 і редуктор $z_6 - z_5 - z_4$ рух передається на важіль H_4 і корпус транспортного засобу. Реалізується крокуючий режим. Структурна формула механізму в такому випадку $\overline{AI} - (\overline{AI})$.

Передатне відношення від двигуна на важіль H_3

$$u_{7,14} = u_{7,15}^{(H_1)} u_{9,14} \cdot 1 = \left(-\frac{z_{15}}{z_7}\right) \left(-\frac{z_{14}}{z_9}\right). \quad (2)$$

Оскільки $u_{7,14} > 0$ важіль H_3 обертається відносно осі двигуна в той самий бік, куди і вихідний вал двигуна.

Для забезпечення поступального прямолінійного руху корпусу відносно осі колеса необхідно, щоб кінематичний зв'язок між важелями H_3 і H_4 (рис. 1) забезпечував наступну умову:

$$u_{6,4}^{(H_3)} = -\frac{1}{u_{3,1}^{(H_4)}}, \text{ або } u_{6,4}^{(H_3)} u_{3,1}^{(H_4)} = -1 \quad (3)$$

і довжини важелів мають бути однаковими $l_{H_3} = l_{H_4}$.

Швидкість поступального виносу корпусу транспортного засобу залежить від передатне відношення $u_{7,14}$ і довжини важелів H_3, H_4 :

$$v_{\text{vehicle}} = 2l_{O_6O_4} \frac{\omega_7}{u_{7,14}} \cos \varphi \quad (4)$$

де $l_{O_6O_4}$ – відстань між осями обертання коліс $z_4 - z_6$, $l_{O_6O_4} = l_{O_1O_3}$,
 φ – кут між вертикаллю і важелем H_4 .

Довжина важеля взаємопов'язана з радіусом колеса:

$$l_{O_6O_4} + r_4 < R. \quad (5)$$

Колісно-крокуючий режим (виніс колеса вперед). При колісно крокуючому режимі обидва гальма виключено. В такому режимі встановлюється зв'язок між рухом коронного колеса z_{15} і водилом H_1 , а також між з'єднаними з цими ланками важелем H_3 і колесом, які обидва стають рухомими. Колесо переміщується під дією моменту, що передається на нього через кінематичний ланцюг $z_7 - H_1 - z_{11} - z_{12} - z_{13}$, а також під дією сили штовхання на кінці важеля H_3 (кінематичний ланцюг $z_7 - z_{15} - z_9 - z_{10} - z_{14} - H_3$).

Для диференціальної ступені $z_7 - z_8 - z_{15}$ зв'язок між кутовими швидкостями сонячної шестерні z_7 , коронного колеса z_{15} і водила H_1 визначається відповідно до [4], а саме

$$\omega_7 = i_{7,15}^{(H)} \omega_{15} + i_{7,H_1}^{(15)} \omega_{H_1}.$$

Отримані залежності мають бути використані для геометричного синтезу механізму, подальшого силового аналізу механізму і розрахунку на міцність.

Перелік посилань

1. Планетоходи [Текст] / А. Л. Кемурджіан, В. В. Громов, І. Ф. Кажукало та ін. ; Під ред. А. Л. Кемурджіана. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Машинобудування, 1993. – 400 с.
2. Ткаченко, В. А. Планетарні механізми (оптимальне проєктування) [Текст] / В. А. Ткаченко. - Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2003. – 446 с.
3. Курмаз, Л. В. Основи конструювання деталей машин [Текст] : навч. посібник / Л. В. Курмаз. - Харків: Видавництво «Підручник НТУ «ХПІ», 2010. – 532 с.
4. Усік, В. В. Курс теорії механізмів і машин [Текст] : навч. посіб. / В. В. Усік, В. О. Меньшиков. – Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2019. – 320 с.

МОДЕЛЬ ПЕРЕДАЧІ СТАТИЧНИХ ДЕФОРМАЦІЙ У ТЕНЗОМЕТРИЧНОМУ ПРИСТРОЇ ПРИ ПІДВИЩЕНИХ ТЕМПЕРАТУРАХ

С. С. Кригін, Ю. О. Гусєв, Ю. І. Торба

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Розвиток газотурбінних двигунів (ГТД) різного призначення нерозривно пов'язане з підвищенням їх основних характеристик. При цьому зростають параметри робочого тіла, зокрема температура газового потоку і інтенсивність